

Paradoxa

**T'samensprake van de volmaeckte onvolmaecktheyt,
tusschen opinie ende experientie**

D.V. Coornhert

bron

D.V. Coornhert, *Paradoxa*. Jacob Aertz. Colom, Amsterdam 1630

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coor001para02_01/colofon.php

© 2016 dbnl

Paradoxa

T'samensprake vande volmaeckte Onvolmaecktheyt, tusschen Opnie ende Experientie,

Experientie.

HOe ziedy soo blijdelijck: Hebdy eenen buydel met ghelts ghevonden?

Opinie.

't Is om dat ghy soo wel te passe hier komt: Want ick meynde recht na u te gaen zien.

Exp.

Wat isser te doen?

Opin.

Hebdy te versuymen?

Exper.

Met allen niet, want het schoon weder dede my vragen of u wandelen luste.

Opin.

Ghy stoot my daer ick van selfs begeerde te wesen, my verlangde met u te spreken.

Exper.

Waer af?

Opin.

Toeft, ick neme mijn Mantel.

Exper.

Inden name Godes.

Opin.

Ghy seyde my laetsmael (als ick u mijns herten ongerustheydt claeghde)⁺ *Dat een onvolcomen Mensche wel volcomen ruste moght hebben.* Ghedencket u oock? ^{+Propositio.}

Exper.

Met allen wel, waer by dat?

Opin.

Ick heb vast nagedacht, en vindet hoe langer hoe minder moghelijk: Want geen onvolcomene en mach volcomens hebben.

Exper.

Wat noemt ghy een onvolcomen Mensche: Den genen die vander Werelt een zondaer ghenoeemt wert?

Opin.

Neen ick trouwen, want dees en heeft noch niet beginsels van Deughden, als die niet en begheert noch en hoopt beter te werden, soo nu meest al'tvolck ghestelt is. Hy en mach niet te recht onvolmaeckt genoemt werden, daer noch niet met allen aen begonnen en is? Dit mercke ick wel, want van gheenen goeden wille sijnde, en strijdet hy nimmermeer teghens sijne quade lusten, die hy als een verwonnen gevanghen in alles met vlijte willigh dient. Hy leyt gestadelijck al plat onder's Duyvels clauwen: Dus en is dees d'onvolmaecte niet, die al vallende ende opstaende doorgaet: Maer die nu in eenen goeden wille staet, omme 'tgoet te volbrenghen ende 'tquaet te laten. Ende dies niet teghenstaende metten onvolmaecten mensche (in wiens persoon Pualus spreeckt) met waerheyte seggen mach, 'tgoet dat ick wil, en doe ick niet: ⁺ maer 't quaet dat ick hate doe ick. Het willen hebbe ick wel, tgoet te volbrengen en ^{+Rom. 7.} vinde ick niet.

Exp.

Van sulcken onvolcomene sprack ick doe ter tijdt, maer laet my oock hooren, of ghy de rust wel verstondt, die ick doe volcomen noemde.

Opin.

Ghy meynt dien rust, die van alle de Figuren des ouden Testamentschen Sabbaths gefigureert, ofte beduyt wert, te weten, het afkeeren onser voeten van des Heeren Sabbath, ⁺so dat wy niet (in Egypten) met swaren onnutten arbeyt onsen wil en wercken: maer dat die Heere self (tot Jerusalem) altijd sijnen heylighen wille ^{+Esai. 58.} wercke in ons na sijn wel behagen, ende wy also rustende eenen eeuwichen Sabbath vieren. Somma, dat wy 't Juck Christi opten halse nemen, van hem ghebenedijt leeren, dat hy goedertieren ende ootmoedigh van herten is, ⁺ende also de ruste onser zielen genieten. ^{+Mat. 11.}

Exper.

Dat is oock de ruste dien ick meynde.

Opin.

Maer hoe soude ick also onvolmaect sijnde dees ruste mogen hebben, gemerckt ick gebreck hebbe, ende nootlijck (so lange my noch yet ontbreeckt) begeeren moet?

Exper.

Wat hebdy gebreck?

Opin.

Lijflijcke ende Geestelijcke nootdruft, daer my Christus dagelijcx om leert bidden.

Exper.

Wat is beter 'tLichaem of de ziele?

Opin.

Gelijcken het Lichaem beter is dan 'tcleedt: so is de ziele beter dan't Lijf.

Exper.

Weet ghy dat wel?

Opin.

Wat nu, soude ick dat niet weten.

Exper.

Gy weet dan oock wel, datmen 'tbeste meest besorgh: Ghelijck ghy die sleutel van u gheldtkiste sorgvuldlijcker bewaert dan van de cleerkiste, ende meer 'tscheuren van uwe huydt dan van uwen cleederen vreest?

Opin.

Sonder twijfel.

Exper.

Als ghy eenige zieckte gevoelt, zendy niet terstont om den Medecijn?

Opin.

Terstondt.

Exper.

Ghy vraeght de natuer van uwe zieckte, doet na haren oorspronck soecken, ende begeert raet. Ist niet so?

Opin.

'tIs so?

Exper.

Sydy niet in alles naerstigh den ghegheven raedt te volghen?

Opin.

Ghewisselijck.

Exper.

Spaert ghy oock gelt tot Medecijnen?

Opin.

Bylo neen, want het ghelt mijn Lijf.

Exper.

Ghy en hout dan niet van raeds vraghen, raedt volghen, ende onkosten te doen voor dat ghy ten vollen ghenesen sijt?

Opin.

Neen ick.

Exper.

Als de conscientie u quelt, brandt ende wroegt ende die brieschende Leeuwe (die ons nacht ende dagh omcinghelt) ⁺ u ziele verlaet, quetst, ende aen stucken scheurt, loopt ghy dan oock terstont so naerstelijck totten Medecijn der zielen, om u zieckte ^{+1. Pet. 5.} te leeren kennen, om raedt te hebben ende te volgen, sonder eenighe moeyten of kosten te sparen, om die verlooren ghesondtheyt der zielen te verwerven?

Opin.

O dat is verre.

Exper.

Hoe mach't dan waer sijn, dat ghy u terstont so ontwijfelijck te weten seyde, als dat ghy wel wist de ziele beter te wesen dan't lichaem? Een kindt sal eenen Appel voor eenen Gouden penninck verkiesen, maer ghy soudt het gelt nemen soudy niet?

Opin.

Wat meendy anders?

Exper.

Comt dat niet om dat het Kint des goudts waerde onbekent is, 'twelck ghy wel kent?

Opin.

Ick waent so.

Exper.

Kende ghy dan de waerde der zielen oock maer so veele boven 't Lichaem alst gout boven den appel, ghy soudt sonder twijfel oock u ziele boven het Lichaem beminnen.

Opin.

't Most waer sijn.

Exper.

Ghy en weet dan oock seker niet dat die ziele beter is dan 't Lichaem.

Opin.

Dat en liet ick my heden niet duncken, al moet icx nu kennen, maer wat sal ick doen,
+ een kindt ende zot sijnde moet ick metten kinderen kintsche dingen, ende metten
zotten dinghen die my schadelijck sijn begeeren, want my ghebreeckt nootdruft ^{+Pro. 1.}
ende verstant, sulckx te verwerven.

Exper.

Wat ist eynde uwer begheerten, ist niet verkrijginghe van een volcomen vernoeghen
ende ruste des herten?

Opin.

Dat ist altemale.

Exper.

Brengt u het verkrijghen uwer ghewenschte dinghen, als macht, eere, gelt of weelde
(die noch weynigh moghen ghebeuren) tot dit begeerde eynde?

Opin.

Het vernoeght my recht als inwerpen van hout het vuyr blusschet. Want hoe icx meer
gekrijghe, hoe icx meer begeere, ende ghevoel my des veel onrustigher dan te voeren.

Exper.

Waer't ghy nat ende koudt, ende gy de natuer van vyer noch water kennende, int water liept om u te warmen ende droghen: soudt ghy int bevinden dat u 't Water noch natter ende kouder maeckte, ooc noch dieoer daer in waden?

Opin.

Ick soudet my met den eersten wt haesten.

Exper.

Waerwaerts, nae sneeu, modder, of ander koede vochtigheden?

Opin.

Gheensins, maer soude eer 'tvyer of ander diergelijcke droge ende droogh-maeckende dinghen soecken, als daer ick het teghendeel van't water inne vermoeden soude?

Exper.

Of ghy gewin begeerende wt onkunde by eenen valschen bedriegher quaemt te handelen, door wien ghy u altijd beschadigt vant, soudy voorts met hem koopslaghen?

Opin.

Dat soude ick my wel wachten.

Exper.

Soudy u van hem tot sijn ghesellen keeren, als tot woekeraers, paerde-koopers, guychelaers, of diergelijcke gheselschappe, of tot yemant anders, die een eerlijc man scheen te sijn?

Opin.

Tot een goet man.

Exper.

Segt my noch, dient schrabben van een spelde smertet, sal hem eene diepe wonde niet wee doen?

Opin.

Sonder twijffel.

Exper.

Die een stroyken mijden can, sal hem ooc wel aen een balck wachten te stooten.

Opin.

Men soudet meynen.

Exper.

Hebt ghy dan verstant der voorsz. tijdtlijcke schade ende ghequel te ghevoelen, te mercken, ende te mijden, ende en condy niet af-laten te begeeren dinghen, die ghy u so schadelijcken ter zielen bevindt te sijn: so claeghdy t'onrecht dat u verstant ontbreekt. Maer wert te recht van u gheseyt, dat de kinderen dese werelt kloecker sijn int haer dan de kinderen des Lichts,⁺ want het verstandt dat ghy kloeckelijck misbruyckt tot snoode dinghen, en wildy niet recht gebruycken tot verkiesinghe vande waerachtige goeden voor de valsche. ^{+Luc. 16.}

Opin.

Nu, het zy zo, dat yemant bekennde ('twelc ick terstont onrecht waende te kennen) dat de ziele beter is dan' Lichaem, ende daer door haer saligheyt, boven de lichaemelijcke benaerstight, om daer inne te meer leeren mercken ende verstaen dat de begeerlijcheden der lijflijcke dinghen, die grootste schade der zielen sijn, dies hy die so wacker leert mijden, als des werelts kinderen haer schade vlieden, jae oock soo veele naerstigher als der zielen verlies grooter is. Dese nochtans boven al begheerende rijckdomme der zielen (te weten alle ware deuchden) sal door sijn ontijtlijck begheeren ende oncunde dickwil sijn begheeren derven, ende 'tghesochte missen moeten, oock daeromme noch in gebreck ende onruste moeten leven, ende dit niet alleen int beginnen sijnder deugtlijker begeerten, daer hy nootlijck wt besochtheydt noch onverstandigh moet sijn: maer oock alle die dagen sijns levens, want elck mach noch leeren so lange hy leeft. Wie leeren mach ontbreekt noch

kennisse: Wien kennisse ontbreekt mach noch doolen: wie doolt moet in onrust
sijn: Ende gemerckt dees gewenschte rijckdomme der zielen so onuytsprekelijcke
eelder ende beter zijn dan de lijflijcke, die niet dan een schaduwe by dese en zijn: so
moeten die ghene die dees innerlijcke goeden begeeren, ende noch altijd derven,
oock sonder ophouden daer inne doolen, noodlijcken veel ellendiger, onrustiger
ende armer leven leyden, dan die begeerders der Lichamelijcke goeden, als die daer
bekennen soo veel grooter ghebreck ende schade te lijden in't doolen en derven van
d'andere.

Exper.

Waer dat als ghy sluyt, so moste het leven der Wijsen het ellendighste sijn op Aerden, om dat zy in allen dingen 'tbeste verkiesen ende volghen. Ja die ghebooren zotten souden oock hier op Aerden veel saligher sijn dan des Wereldts Wijsen, Lijf-besorghers, als dien niet en begeeren noch en derven. Doch geloof ick niet, dat ghy u self, of u Kinderen sulcken salighen leven soudt willen wenschen. Maer seght my, waer't dat ghy in vaste Boeyens gevangen zat, daer u (sonder den tijdt te weten) verlossinghe belooft waer van eenen geloof-waerdigen Man, ende ghy wt onverstant (wanende te moghen dat boven u macht waer) door een ontijdige begeerte u handen ende voeten met alle uwe krachten ginckt draeyen ende wringhen, om die wt d'Ysers te gekrijghen, of d'Yserste breecken: Wat soudt ghy doen, na dat ghy't niet alleen een verlooren moeyte, maer oock een pijnlijcke quetsinge uwer handen ende voeten bevonden soudt hebben, soudy die verlooren smertelijcke arbeyt oock meer bestaen?

Opin.

Ick soudemy self rustende, mijnen verlosser geduldigh verwachten.

Exper.

Dats gheen wonder, want dit verstant vint men oock in jonge paerden, die welcke als zy in de ploegh geslaghen werden, wt ongewoonte des Jucks, sich selfs te vergheefs met springhen, stampen, aerselen, ende 'tgat inder Lucht te werpen, so mat ende moede maken, dat zy ten laetsten al schuymende van sweete, den ploeghe soetelijck trecken. Ghy hebt Kinderen, jont ghyse niet haer hooghste welvaart?

Opin.

Om haer die te besorghen streckt mijn uysterste naerstigheyt, ende dat onmatigh (soo ick nu beginne te mercken) dat ick om haer tijdtlijcke salighet (dat noch dick onsaligheyt valt) tot nu toe metten gemeen Ouders mijn eeuwighe verdoemenisse bejaeght ende benaerstight hebbe.

Exper.

Of u jangste Knechtgen in plaetse van dunne bier of melck altijd Wijn begeerde te drincken, soudy't hem toelaten?

Opin.

Gheensins.

Exper.

Wt ongunst?

Opin.

Wt enckele liefde, om mijn Kints saligheyt.

Exper.

Ghy weet dan oock beter wat 't Kint nut is dan't Kint selfs.

Opin.

Wie twijfelt daer aen?

Exper.

Acht ghy wel dat Godt sijn Kinderen wel so lief heeft als ghy de uwen?

Opin.

Ja so veel liever als de Zonne claerder lichtet dan een duyster sterreken, dat noch sijn licht van der Zonnen ontfangt. Want God is de Liefde self.

Exper.

Ghy gelooft God oock so wel te weten, wat sijn Kinderen goet of quaet is, als de mensche?

Opin.

Godt is die eenighe Fonteyne der wijsheyt.

Exper.

Nu hebby verwillight, dat de onvolmaeckte mensche of Christen, noch kindtsch ende onverstandigh sijnde, van alle ontijdighe begheerten verlost mach werden, ende blootelijck niet begeerende dan nae die liefste wille Godes wter zielen can seggen, Vader uwen wille gheschiede in Hemel ende op Aerden, daer door hy (noch also onvolcomen sijnde) in een gestadighe ruste leven mach. Want sijn begheeren, dat die wille Godes moet gheschieden, altijd in hem ende in allen Creaturen gheschiet.

Opin.

So verre en hebbe ick noch niet toe gelaten. 'tSchijnt wel soo, dat die in rusten mach leven die waerlijck ende wter zieken (so ghy segt) bidden can: U wille geschiede, maer hieromme en ist niet bewesen, dat dit, 'twelck alleen den volmaeckten betaemt by den beginnenden sijn mach. Want hoe sou dees groote gelatenheyt, 'twelck de grootste wijsheyt ende volmaecktheyt is op Aerden, by sulcken onverstandigen ende onvolcomen Mensche connen wesen?

Exper.

Ghy merckt het vervolgh der dingen langsaem. Hoort dan, waert ghy een Schipper, ende ghy u wt vermetenheydt des Stiermans Ambacht onderwonden hebbende twee of driemael 'tSchip in vreesse van stranden ghebracht haddet, ghy soudt immers eens beginnen te kennen dat ghy u van stieren niet verstondt?

Opin.

Ick vermoedet.

Exper.

Hadde u dan die verworpen Stierman kloeckelijcken wt de periculen verlost, ghy soudet hem (gheloof ick) ten laetsten die bestieringhe ende regeeringe van den Schepe betrouwen.

Opin.

Vryelijck.

Exper.

Al waer hy u oock ongunstigh.

Opin.

Al waer hy mijn harde vyandt, want hy sich selfs om my niet verdrincken en soude.

Exper.

Soudy om u haestighe begheerten ende verlangen na de Haven, den Stierman oock Wetten willen voor schrijven, hem ghebieden, seggen of bidden waerwaerts hy sijnen cours nemen soude, hoe groot men 'tzeyl behoort te maken, of deser gelijcke dingen, die int Stiermans oordeel staen, ende hem al beter condt sijn dan u. Of soudy hem met alle dees dingen na sijn believeu bewerden laten?

Opin.

Ick soude hem de sorghe bevelen, ende swijgende toe zien.

Exper.

Wat konst of swarigheydt ist dan desen beginnenden Christen, die nu (door besochtheydt) sijn onverstandt wantrouwet, desen aldervoorsichtighsten Stierman der Zielen (Godt) dien hy lichtelijck wijser dan sich selfs belijdt, ende niet sijn vyant, maer sijn alderliefste Vader is, het regiment der zielen so gantschelijc te bevelen datter van desen wantrouwer syns onverstants met allen niet begeert en wert dan alleen 'tgheschieden van die Heylige wille Godes. Ist dan ooc (so ghy recht segget) dat onrust in geestelijcke saken, d'ander verre in swarigheydt overweeght so moetse eer gevoelt werden, men ondersoeckt d'oorsaken oock naerstiger, ende men schoutse ooc te voorsichtiger. De reysende Coopman te late aen een Merckt comende, weet daghelijcks wel te seggen, wie can weten oft geluck voor of achter is, *ende* maeckt also vander noot een deugt. Wie verbiet desen also in sijn dinghen te doen. Die nu vast ghelooft dat Godt hem het alderbeste gont, ende oock tot bequamer tijt (die Gode bekent, maer hem oncundt is) gewislijck geven sal.

Cicero die een Heyden was, ende de clare getuygenissen der H. Schrifturen derfde, heeft wt dees voorsz. besochtheydt connen leeren, dat men van den onsterflijcken Gode niet anders begeeren en sal dan simpeljc dat goet zy. Want (seyt hy) des Menschen ghemoet is met sulcker duysternisse ombewimpelt, dat het dickmael (meenende wat goet te bidden) om sijn verderfnisse wenschet. Ende verhaelter sommighe die om rijkdomme baden, diens verkrijginge henluyden tot een schandlijcke doot brachte. Insgelijcx van macht, glorie, rc. Maer waer toe ist van noode so oude vergetene Exempelen te verhalen, als wy sulcx genoeg van onsen tijden hebben. Neemt daeromme een voor al d'ander, van de welcke u de persone oock niet onbekent en is geweest. Ick vermoede ghy ons ghemeen Vrunt onsen getrouwen Schipper *Gelle* Glaesmaker van Staveren wel ghekent hebt?

Opinie.

Ghy meynt dien Phenix onder den Schipperen, die van alle vrye consten sijn aendeel hadde, wiens gheselschappe van allen menschen begeert was, so om sijn abele kluchten ende Eerbare vrolijcheyt, als om sijn naecte onbeveynstheyt ende oprechtigheydt, ick swijge hier noch van sijn sonderlinghe getrouheyt totten vrienden. Daer door hy oock ten laetsten (meynende sijn zoon te berghen) sich selfs met het meestendeel sijnder kinderen verdranck.

Expererient.

Ghy hendt den rechten Man. Die vertelde my voormaels, dat hy eens sloop lag, om over zee te zeylen, de ree was gekruyst, de wint was goet, men verbeyde 'tgetye, al ghereet om t'zeyl te gaen. Ter selver tijt woude hy sich swaerlijck met een Bijle int been. Men bracht hem te lande om genesen te werden, om daer inden Somer 'tselve goetgen te verteeren, waer mede hy voor hem ende sijn ghesinde de winter-kost waende gewonnen te hebben. Hy was treurigh om dit geluckige ongheluck, daer hy hem met recht in hadde behooren te verblijden, want den derden dagh daer na quam daer tijdinge (die waerachtigh was) dat het schip met al 'tvolck daer inne verzoncken ende verdroncken waren, doe verstondt hy dat hem die wonde 't Lijf ghebatet hadde, ende hy te vroeg hem met onnutte droeftheyt bekommert. Daet wt hy oock fijn (soo't een vernuftigh mensche was) vermercken konste, datter gheen mensche soo verstandigh en leeft, die weten can of hem dit goet ende dat quaet sal sijn. Want den uytganck ende eynde der dingen allen menschen verborgen is. Dit verstondt oock Solon een vanden seven Wijzen van Griecken, als hy den Coning *Croesum* in sijn groote voorspoet (na 'sConings begeeren) niet geluckigh of saligh en wilde noemen, maer seyde datmen sulcx niemant noemen en moghte voor sijnen wrganck, 'twelck dees Coning doe niet en verstondt, maer werdt het naemaels als hem Cyrus de Coningh van Persen na 'tvyer zende om te doen branden, te recht wel gewaer. Dit connen dan niet alleen Heydensche Coningen, Oratoren, Philosophen, maer oock Coopluyden, Schippers, aen uyterlijcken dinghen mercken, sal't sulcken naerstigen ondersoecker

sijnder handelingen in geestelijcken saecken niet mercken konnen? Verstaet hy dan oock dat hem onbekent is, wat hem tot verkrijginghe der Deughden vordert ofte hindert, so moet hy seker aflaten yet wat te verkiesen of begeeren dan simpelijk het volbrengen vanden wille Godes in hem. Siet also staet dees onvolmaeckte mensche met sijne begeerten en verkiesing stillekens onder Gode ghelaten, verwachtende in als die heylige wille Godes, sijn werck is niet dan een eeuwige ruste, hy doet niet dan lijden ende mijden. Gods wille ende werck lijdt hy in hem, 'tquaet mijt hy in Gode, maer Godes werck is dees begheerte (als een Boom geplant by der Rivieren)⁺ vruchte te doen brengen tot sijnder tijt, ende dat door sijn Godlijcke wijsheyt (die ^{+Psalm 1.} den bequamen tijt alleene weet) ende sijn almogende kracht ende onbedrieghlijcke waerheydt.

Opinie.

Laet dit oock alsoo wesen als ghy segghet, nochtans suldy niet ontkennen, dat hem noch kennisse van veele dingen ontbreekt, daer door hy oock doolen, ende (so ick voor geseyt hebbe) in onrust comen moet.

Expererient.

Daer zy een Provenier in een Gasthuys of Convent, die Vleesch, Speck, Boter, noch Turf op gedaen en heeft, maer hem wert van als sijn daghelijcxsche portie overvloedigh ghebracht, soudy oock seggen dat dees voedtsel gebreck hadde?

Opinie.

Ick soude eer van als wel verzien ende besorght wanen.

Exp.

Hy en is nochtans voor't gheheele Jaer niet voorzien.

Opin.

Wat behoeft dat als hem sijn dagelijcksche behoefte gebracht wert?

Exper.

Een kindt dat volmaeckt van allen Leden is en ghebreekt niet om een volcomen Mensche te sijn?

Opin.

Neen.

Exper.

'tSal nochtans grooter werden indient Levendigh blijft.

Opinie.

'tIs so.

Exper.

Die duysent Croonen Jaerlijcx te verteeren heeft, ende niet meer dan hondert en verteert, is rijcke.

Opinie.

Men achtet also.

Exper.

Leeft hy, hy moet noch rijcker worden, want hy elck Jaer negen hondert Croonen opleyt.

Opin.

Also.

Exper.

Mach dees navolgende of toekomende rijckdomme die voorgaende oock gebreckelijck maken om dat zy grooter is?

Opin.

Gheensins.

Exper.

Wt allen desen blijktt dan, dat een sodanigen onvolcomen Christen gheen kennisse en ghebreekt (so ghy voor spraect) want gebreck en behoefte bestaen inden tegenwoordighen tijt, soo dat niemant nu gebreck hebben en mach 'tgheen dat hy morgen eerst behoeven of gebruycken sal. Dese dan huyden hebbende, dat hem genoeg is sal morgen gewislijck meer krijghen. Mach oock een kindt (al ist self onverstandigh) dat sijnen verstandighen Vader in alles willigh ghehoorsaemt, eenigh verstant gebreck hebben?

Opin.

My dunckt neen.

Exper.

Ghy seght wel, want het sijns Vaders verstant niet anders ghenietet dan oft zijn eyghen ware.

Opin.

Sonder twijffel.

Exper.

Acht ghy Gode wel so ghetrouwe int besorghen van sijnder kinderen noodruft, als den Gasthuys-meesters voor haer Proveniers?

Opin.

Wie soude Menschlijcke ghetrouheydt by de Godlijcke derren vergelijcken?

Exper.

Dats recht, want hyse besorgt ende bewaert als den Appel sijnder ooghen, daeromme verbiedt hyse oock den morgen te besorghen,⁺ ja hy besorghetse in sulcker voegen, dat hy oock sijnen eenigen Zoone niet gespaert en heeft, om daer mede sijne ⁺Deut. 32. Psal. 16. hongerige Kinderen, die na Hemelsche spijsse verlangende waren, te spijsen ende te stercken. Dit ist broodt dat vanden Hemel ghedaelt is, van sulcker naturen ende wonderlijck wesen, dat het sijnen sterflijcken eeter selfs eetende ende verslindende, hy in sijne Hemelsche Nature also verandert dat hem (nu Godlijck sijnde) inder Eeuwigheydt niet hongheren en mach.

Opin.

Ick sprak hier voor, dat hem kennisse ghebrack, nu merck ick wel, dat ghy by dit Hemelsche broodt (Christus Jesus) het verstant ende die kennisse Gods verstaet, het

welcke ghelijck broodt der zielen is, soo't geschreven staet, de mensche leeft niet alleen by den broode,⁺ maer by alle woorden datter voort comt wt den monde Godes. Maer hoewel daer staet dat den ghespijsden met dit broodt niet meer hongeren en mach: so seyt de Wijsheyt self, die my eeten, sullen noch hongeren, ende die my drincken, sullen noich dorsten. ⁺ Dorst ende hongert hem dan noch, so heeft hy immers gebreck. ⁺Mat. 4. ⁺Eccl. 24.

Exper.

Ofmen u aen een Tafel stelde, bereyt vol lecre spijsen, om u believe daer af te nemen, soude den honger verdrietigh sijn?

Opin.

My en moght daer niet aengenamers op comen, wantmense de beste Kock ende smakelijcke Sauce noemt. Ick ben wel in grote Maeltijden geweest, daer de gasten (bedrogen sijnde) noch veel lekkerder Spijsen dan de voorgaende (die zy niet en meynden te moghen verleckert werden) tegen haer vermoeden aengedient werden. Men hoorder niet veel anders wenschen dan om hongher. Och! seyde die eene, die nu in drie dagen niet gegeten en hadde: Die nu wat hongers hadde sprack d'ander, ende dierghelijcken veel, want zatheyt is onlustigh.

Exper.

Mach dan den lijfliicken hongher, door den snel lijdende lust int ghebruyck van verganckelijcke spijsen, den menschen so soet ende aenghenaem sijn: Wat meyndy is dat voor een weelde die dees geestelijcken hongher in 't ghenieten van dees onverganckelijcke spijse Eeuwighlijck gevoelt? ⁺ Als de ziele smaect ende siet, hoe soet dat de Heere is? Na lichamelijcke lust int eeten volghet verzaetheyt ende walginghe: ⁺Psal. 33. Maer dees wellust baert strax al eetende nieuwen hongher. Dits wel een wonderlijcken hongher, want het is een verzaedende hongher, ende een hongerende verzaedtheyt. Het eynde vanden eenen luste ist beginne van een toekomende nieuwe ende grooter wellust, ende beyde dees Godlijcke onuytsprekelijcke weeldigheyden reycken d'een d'ander de handt tot inder eeuwigheydt sonder eynde. Want also dese Spijse onverganckelijck ende onverdouwelijck is, doet hem dese Geestelijcke Mage int ontfangen der Spijsen t'elcken wijder open om meer te ontfangen, ende werdt daeromme dees hongerige te recht van Christo saligh ghenoomt, want hy elcke ooghenblick verzaedt werdt ⁺ Aenghemerckt dan dat dees onvolmaecte Christen aldus van d'eene claerheit in d'ander gheleyt wert, ende men dees hebbende altijd ⁺Mat. 5. 2. Cor. 3 meer gheeft, ⁺ tot het ghene dat hy heeft, so verstaet ghy (soo ick meene) nu ghenoegh, dat haer met allen gheen kennisse ontbreekt die zy terstondt behoeven, niet ⁺Mat. 12. tegenstaende zy noch verstandiger sullen werden, want anders soude die Godlijcke sorghvuldigheyt totten kinderen (die God als voor staet soo hoogelijck besorgh) minder ende arger sijn dan de menshelijcke tegen Menschen. Daer af is dan genoegh.

Nu staet te seggen van sijn dolinge. Dat hy noch dagelijcx uyt onbesochtheydt doolt, alsoo dat hy hier vindt 'tgheen hy gins te vinden waende. Dit aldus vint, dat hy alsoo vermoet hadde te vinden, laet ick u gaerne toe. Maer dat hy daeromme niet vinden, ende dieshalven (so ghy seght) in onrust soude moeten leven, is onrecht, ende sal anders blijcken. Ick en geloove niet dat ghy sulcken onvolmaeckten Christen (als wy nu afspreken) gins ende weder gelijk een roerloos Schip achtet te drijven of swerven, sonder meeninghe of voornemen omme ergens te havenen?

Opin.

Neen trouwen. Maer weet wel dat hy sich tot saligheden spoet, daer alle sijn doen ende laten toe streckt.

Exper.

Waer inne is 's menschen saligheyt gelegen, ist niet int vereenigen sijnder zielen met Gode?

Opin.

Dat vermoede ick so.

Exper.

Comt de ziele oock door eenigh ander middel tot dees salighe vereeniginghe dan door de Liefde Gods, 'twelck is Christus Jesus?

Opin.

Daer en is gheen ander wegh noch middel dan Christus die de Liefde des Vaders is.

Exper.

Wert dees Liefde Godes niet ghebooren in der zielen door ware kennisse van Godes goetheyt ende weldaeden in sijnen eenighen zone tot allen Menschen?

Opin.

Men seyt ghemeenlijck, Onkunde maeckt onminne, maer weldaedt (bekent sijnde) baert Liefde.

Exper.

Mach oock yemant die gotheydt, ghenade, ende weldaden Godes bekennen, die sijn selfs boosheyte ende menighfuldighe overtredinghe noch niet en kent?

Opin.

Dat bleeck inden Phariseen, die soo heylich waren in haren ooghen, dat haer Godt den Hemel by na schuldigh scheen: Daer door haer de weldaden Godes en Evangelische genade verborghen bleef, 'twelck die openbare ende groote zondaren (in haer selfs ooghen) alleen ghenoten. Hiertoe dient datter gheschreven staet: Hoeren ende Boeven (te weten, die sich selfs met leedt ende mishaghen sulckx bekennen sullen voor sulck volcxken int Rijck der Hemelen gaen.

Exper.

Ghy seght wel: Des Menschen saligheydt dan (die van dees onvolmaeckte ghesocht wert) is alleen geleghen inde kennisse van Gode ende van haer selven.

Opin.

'tSchijnt so, daerom badt S. Augustijn: Heere, geeft dat ick u ende my selfs mach kennen.

Exper.

Dees volmaeckte en soeckt dan mede niet anders dan kennisse van Gode en van sijn selven.

Opin.

Anders niet.

Exper.

Die altijd tot allen plaetsen, ende in alle sijn doen of laten 'tgesochte vindt, en doolt immers niet, doet hy oock?

Opin.

Neen trouwen. Maer hoe mooghdy, of yemandt op Aerden, bewijsen, dat yemandt die noch altijd 'tgesochte mach vinden? Want dit is sich selfs soo teghen ende contrarie als Vyer ende Water.

Exper.

Condy geduldig swijgen als ick spreke, ende gevraeght sijnde recht antwoorden, ghy sult het hooren. Alle menschen doolen of doen recht in alle werck of wille. Ist niet also?

Opin.

Een van beyden moet sijn.

Exper.

Laet ghy my oock niee wel toe dat dees onvolmaeckte (by zijnen weten ende vermoghen) niet willen noch doen en sal, dat hy van te vooren wel verstaet, onrecht, quaedt, ende teghens Gode te wesen?

Opin.

Hier voor soudicx u niet verwillight hebben, maer sedert ick u Colloquium of t'samensprake daer af gelesen hebbe, ben ick by na in die opinie want ick wel mercke dat sulcx geen minder zotheyt sijn en soude dan of een krancke fenijn kennende, 'tselve wetens innam omme te genesen. So qualijck soude oock dese (wiens begeerte alleen streckt tot goetheyt) mogen willen of doen het bekende quaet, om goedt te werden.

Exper.

't Is recht. Nu suldy hooren hoe dees onvolmaeckte in alle wil of werck (so wel int gene daer hy in doolt, als int gunt dat recht is) Gode ende sich self leert kennen.

Doet hy in eenigen dinghen wel ende recht, ⁺ so brengt hem in eenigen dinghen wel ende recht, so brengt hem het welbehaghen des daedts niet tot eygen Liefde of Hovaerdye (die hy's menschen hooghste quaedt weet te sijn) maer tot een vnedert verwonderen, als die ghene die ontwijfelijck ghelooft, dat hy sonder Christo niet en vermach, ⁺ ende ondersoeckende also sijn eyghen krachten verstaet hy't haer onmogelijck te sijn, want hy die eene rechte kranckheyt vindt: ende weet nu inder waerheyt 'tgene dat hy eerst gheloofde, te weten dat de mensche niet en vermach sonder Gode. Siet hier leert hy sich selfs *ende* sijn kranckheyt kennen. Over d'ander

⁺ *Hoemen Gode en sich selfs leert kennen.*

⁺ *Joan. 15.*

sijde merckt hy die wonderlijcke kracht Godes in't verwinnen (alleenlijck met een wencken) van sijne vyanden die te vooren in'smenschen oogen onverwinlijc scheenen, en verstaet nu dat het gene dat by den menschen onmogelijck schijnt, oock licht is by Gode. Aldus leert hy oock hier met een onuytsprekelijck verwonderen sijnen God kennen, en dit al in een werck dat recht *ende* goet is. Wederomme aen d'ander sijde int doolen gaet het aldus te wercke. Comt hem wat voor dat hem (door sijn onverstant dunckt goet te sijn, dat wil hy *ende* doet het. Hier doolt hy int verkiesen van 'tquaet voor't goet, maer int eynde en mach hem niet verborghen blijven, want hy vint het geheel anders dan hy meynde. Hy waendet wesen *ende* vindt niet: Hy waendet goet *ende* vint het quaet: Hy waendet geneugte *ende* vint het gebreck. Tot hier toe ost noch doolinghe. Hoort nu hoe hem (metten Heyligen) dees valle of dolinghe in een opstaen verandert werdt. In dit contrarie bevinden en merckt hy terstondt niet alleen sijn dwaesheydt: Maer oock de wijsheydt Godes. Want verstaende hoe hem sijn onverstandt int verkiesen aenhangen en volgen soude. Hy begint oock te mercken, hoe voorsichtelijck *ende* getrouwelijc de wijsheydt met hem handelt int naeck vertoonen van sijn menschelijcke blinde zotternye: Daer door hy hem in d'aldersekerste wegh voert, daer noyt yemandt inne en doolde, noch nimmermeer op dolen en mach, te weten in geware ootmoedigheydt. Want hy weet nu ontwijfelijck, dal alle laster, schande, *ende* zotheyt hem eygentlijck als sijn eygen goeden toekomen, *ende* daer tegen alle lof, eere, en wijsheydt, alleen des eenigen Gods eygenschap sijn, *ende* niemants anders, dies hy nu die wijsheydt Godes wt den diepsten *ende* nedersten afgrondt sijnder inwendigheydt, met eerwaerdigheydt *ende* verwonderinghe van verre aenschout, prijst *ende* looft, daer door hy hem die oock nimmermeer met Lucifer eygenen of aennemen mach, maer geniet die vry in Gode. Dit is recht kennisse sijns selfs *ende* Godes, die dees onvolmaeckte (oock also dolende) altijd vindt. Och hoe saligh is hy die also doolt. ⁺ Want hier loopt die wijsheydt haren soecker te gemeote, dies zy oock lichtelijc te vinden is. Aldus wert die kennisse Godes *ende* sijns selfs ^{+Prov. 8.} in desen, so wel dolende als recht doende gevonden, want hoe 't gaet, hy vindt waerheydt (dat God selfs is) die alleen te recht vry maect. ⁺ Doolt hy, *ende* voelt hy hem door sijn onverstant bedroghen: hy weet nu ghewis dat het hem gheloghen ^{+Joan. 8.} heeft, daer is een waerheydt ghevonden, *ende* een Loghen bekent ghemaect, die hem nu niet meer bedrieghen en mach. Dien twijffel *ende* dat onverstandt is verlooren, daer voor is een seker weten *ende* nieuwe kennisse ghebooren. So veele is nu sijn onverstandt ghemindert, als sijn kennisse ghemeedert is. Wederomme, indien hy recht doet, hy vindt het gheen dat hem belooft was, *ende* weet nu ghewis, dat de belover (Godt) waerachtigh *ende* ghetrou is. Dees nieuwe waerheydt (hem te vooren onbekent) weet hy nu *ende* is oock ghevonden. *Ende* is de kennisse Godes daer door oock in hem vermeerderdt. Wat seghdy nu van dit doolen? Machmen't niet met meerder recht een Eeuwigh vinden noemen? Die dan oock altijd vindt dat hy soeckt, moet hy niet altijd in lusten, gheneughten, *ende* in volmaeckte rusten sijn?

Opin.

De duytsche Theologus, die van Sebastiaen Franc d'alderbeste onder alle de oude Theologiens gheenaemt wert, schrijft sulcken, lustighen, rustighen, vrolijcken leven den valschen vrye-geesten toe, ende segghende dat een Christen opter aerden levende nemmermeer heel van droefheydt bevrijdt en mach werden: bewijst hy't alderbeste leven dat oyt op Aerden was of emmermeer comen mach, wast leven onses Heeren Jesu Christi. Nu was ende ist leven Christi vander gheboorte totter doot toe, niet dan een ghestadighe droefheydt. Sal nu de Discipule beter zijn dan de Meester. Dit valsche bedroghen licht (seght hy) wil hier inder tijdt zijn als Christus was na de verrijsenisse, ende dat is onmogelijck, etc. Wat seghdy hier toe, dit stelle ick u teghen. Condy wischt dit uyte.

Exper.

Aengaende de Duytsche Theologus, bekenne ick u vry uyte dat ick onder 'tselwe weynigh van my ghelesen, noyt gheen Auctor en van't daer ick meer Godlijcker waerheys ende stichtinghe mijnder zielen inne gevonden hebbe, het is een kleyn Boecxken, maer enckele paerlen Goudt ende ghesteenten. Maer hieromme (behoude des Boecxken waerdigheydt) en is niet gheseyt dat dees Auctor alleen heel suyver ende vry van alle dolinghe was, so dat hy't alleen al wiste, dat wy altsamen niet al en weten, maer hy moet mede met ons allen de Sententie Davids over hem lijden, *Omnis homo mendax*, Alle mensche is logenachtig, ⁺ want so ghy selfs voorgheseyt hebt, leert elck mensche soo langh hy leert, etc. Des Duytsche Theologus meeste ^{+Psal. 115.} schrijven is van't gheestelijcke innerlijcke leven Christi inden vleesche, 'twelck (soo hy oock seydt) noch daghelijcx sijnen vollen ganck heeft by allen Christenen, in de welcken Christus ghebooren ende vermenschd wert, sy wederomme in Christo (soo noemt hy't vergoddet daer ick na af segghen wil. Gheschiet dan de gheboorte, 'tlevende ende sterven Christi noch dagelijcx geestelijck inden Christen, ende niet zijn verrijsen ten Hemelvaren, tce. Hoe komt dan Paulus segghen: Ist dat wy mede inde gelijkheyt des doodts Christi gheplant zijn, wy sullen zijn verrijsenisse oock ghelijck werden? ⁺Dat sal namaels (suldij segghen) int algemeyne oordeel gheschieden: Neen, also niet, want rechts daer voor druckt Paulus int selfde Capittel ghenoeghsaem met ^{+Rom. 6.} klare woorden uyte, dat hy dees Geestelijcke verrijsenisse, dit nieuwe Hemelsche leven ghemeynt heeft. Want daer staet wy zijn mede door den Doope met hem inden Doot begraven, op dat hy (ghelijck Christus door des Levens) den Romeynen aldaer vermaende die Sonde niet meer te dienen, etc. Dat dit vanden Jonghsten dach niet geghesproken is, sou een kint mercken, wantmen daer na niet meer sondighen noch oordeelen en sal, ende dees Luyden leefden noch inden vleesche. Noch seydt de selfde Apostel elders, daeromme zijt ghy met Christo verresen, ⁺so soeckt oock 't gheen dat daer boven is, daer Christus sit aen de rechterhant Godes, smaeckt dat daer boven ^{+ Collos. 3} is, ende niet dat op aerden is, want ghy zijt doot ende u leven is verborgen met Christo in Gode⁺ Seyt dit selve vercoren vat niet, de wandelinghe der Heylighen is inden Hemelen. ⁺Ja zijn zy niet (soo David leert) selfs Hemelen, vertellende die ^{+ Philip. 3.} glorie Godes? Nu hoe mochten sy verresen sijn, als die verrijsenisse Christi niet ^{+Psalm. 18}

soo wel gheestelijck opter Aerden en mach zijn als zijn leven ende sterven? Dit moet dan sekerlijck die verrijsenisse zijn, die den Godloosen niet en mach ghebeuren, ⁺ noch daer die boosen niet inne verrijsen en sullen. Want indien dit altsamen dees ^{+Psalm. 1.} gheestelijcke niet en meynt hier inder tijdt, ⁺ waer salmen die verrijsenisse, verdoemenisse, ende eeuwighe pijn der quaden laten die (na 'tghetuygh van dees ^{+Esai. 26} Conincklijcke ende Euangelische Prophete) tegen soveele klare ende onwedersprekelijcke Euangelische sproken niet verrijsen en souden? Dit wast dat Christus sey tot Martha, die ooc (als ghy) de verrijsenisse haers broeders totten jonghsten dagh vertreckende was. ick ben de verrijsenisse ende dat leven, alle die in my ghelooft sal leven alwaer hy oock doot. Hierom sey Paulus, in hem woont de volheydt der Godtheydt, in den welcken ghy verresen zijt, ende als ghy doot waert in u sonden, ⁺ heeft Godt u met Christo mede levendigh ghemaect, waren sy dan noch opter Aerden levende verresen, ⁺ soo blijkt daer uyte ende uyt alle het ^{+Ioan. 11,} voorsz. dat die verrijsenisse Christi alsoo wel gheestelijck by den Christenen is, ^{+Coloss. 2.} als het leven ende sterven Christi.

Opinie.

Dit moet ick altsamen toe laten, maer wat wildy hier mede segghen?

Exper.

Dat de volcomen ruste te moghen wesen in een onvolcomen Christen met allen niet tegens het leven Christi en is, (so die Theologie sey) maer gantschelijck daer mede een ende ghelijck is, ende ter contrarie zijn seggen van hier altijd in droefheydt te blijven linie-recht ende polats daer teghen is. Wantmen dees ruste ende vrede niet voor de verrijsenisse Christi, maer daer na door ende in Christo hier gheniet ende gebruyckt, waer toe anders is ons dit beloofde kint, dees Prince des vreden (wiens vrede gheen eynde nemen en sal) ghegheven ende gebooren?

Wat meynt al zijn vrede wenschen? Vrede sy met u. Gaet in vreden, etc⁺ al zijn leven door anders? hoe sal dit soete Juck ende desen lichten laste zijnen dragher ^{+Esai. 9.} oorsake van verdriet ende droefheydt connen ghesijn? Is die Hemelsche wensch vrede zy den menschen op Aerden die van goeden wille zijn, dan soo heel te vergeefs? Sullen die oogen der Christene (tegen Gods beloften, die de tranen belooft van alle aenghesichte wegh te nemen) ⁺ noch fonteynen van tranen blijven⁺ Wat is dan doch het aenghenam Jaer, ⁺ daer die Olie der vreughden belooft is, voor droefheydt die ^{+Esai. 25.} in blischappe veranderen sal? Het is waer de schande voor de eere, den doot ^{+Esai. 61.} voort leven, ende de droefheydt voor blyschappe, alsoo Christus sey, ghy zijdt nu ^{+Hiere. 31.} bedruckt, ⁺ maer u droefheydt sal in blyschappe verandert werden. Een barende Vrouwe is treurigh, maer daer na haer verblydende dat ter een kint ghebooren is, ^{+Iohan. 16.} vergeet sy al 'tleedt, ende daeromme zijt ghy nu treurigh, maer ic sal u weder komen besien, dan sal hem u herte verblijden, ende die blytschap en sal u niemant benemen, begeert ende ghy sult ontfangen, op dat u blytschap volkomen sy. Wanneer (meyn-

dy sal haer Christus sien, ende haer dees volcomen blijschap gheven? Inden Jonghsten dach ende verrijsenisse des vleesch? Neen vryelijck. Soo langhe en liedt hy zijn lieve vrundekens niet in swarigheyt: hy sach Magdalenam (van't graf comende) die't met vrolijkheyt d'ander Discipulen ginck vercondighen, sommige quam hy teghen, als sy na Galileen ginghen, ⁺ daer hem d'ander elf sagen ende aenbaden, ende ten laetsten besocht hyse alle gelijk opten Pincxterdagh met zijnen beloofden geest der ^{+Matt. 28.} waerheyt. Dit gaet aldus oock noch daghelijcx in allen Christenen te wercke. Want Christus God zijnde wert mensche inden mensche, omme den mensche in hem te vergodden, ende met Gode te vereenighen. Alsoo leeft Christus na den vleesche inden mensche, so lang als de mensche na den Gheest of innerlijcken zondighen mensche in Christo sterft. Daer is lijdens, verdriets, benautheydts, stervens ende bedervens gheen ghebreck, want hier wert een nieuwen Geestelijcken mensch ghebooren door de uysterste persingen ende benautheyden, drucken ende quellen, tot dat den tijdt der gheboorten vervult wert, dan sterft Christus als hy't al volbracht ende vervult heeft inden vleesche. Hier leeft nu den nieuwen het kint dat door desen doot Christi inden mensche ghebooren is, inden Geest daert al om ghedaen is, ende der Vrouwen druck is in vreughden verandert d'Oude mensch alsoo ghecruyst zijnde met allen zijnen leden, verrijst dees nieuwe met ende door Christum int Hemelsche wesen, daer af hier voor eensdeels gheseyt is, so dat het hier niet nodigh en is daer af meer te seggen, want daer't niet inne gheschiet en is, en cans met Nicodemo niet begrijpen, ende die't besocht heeft en behoeft mijns ghetuygens niet. Ghy verstaet nu (meyn ick) ghenoech dat de Duytsche Theologus in desen ghemist heeft, ende dat de Christenen niet, voor die verrijsenisse in Christo, maer eerst daer na de beloofde vrede Christi volcomenelijck ende ghestadelijck alhier genieten.

Opinie.

'tSchijnt wel alsoo, maer want dit teghen 'tghemen ghevoelen, ende meest alle de leeringhen der ouden is, is u segghen quaet te berouwen, ende al en weet icx niet te wederspreken, nochtans en can ickx niet te vollen begrijpen, dat een onvolcomen mensch een volcomen ghenoeghen alhier sou moghen hebben.

Experient.

Een wijle verleden verwilligde ghy dat dees onvolmaecktevan zijnen eygen wille gantschelijck ghelaten mach staen, dat hy niet anders begheere of wil, dan dat die wille Godes in hem ende in allen menschen gheschiede.

Opinie.

'tIs waer.

Experient.

U ghedenckt oock wel selfs gheseyt te hebben, dat niemant ghesontheydt begeerende bekent fenijn tot genesinghe drincken sal, hy en waer puerlijck zot.

Opinie.

'tGhedenckt my wel.

Exp.

Daer dees twee saecken te recht ghemerckt zijn, en is gheen reden om twijfelen aen 'tgunt daer ghy noch aen twijfelt. Want wiens wille in Gode ghelaten staet, diens wille gheschiedt altijd ende derft alle verdriet. Sijnen eyghen wille die eenighe baer moeder van alle verdriet, onrust ende quellinghe, ja den grontsoppe van alle grouwel ende boosheyd is ghestorven ende ende verlooren. Die alle tijdt anders wil dan God wil, ende want de Almogende wille Godes altijd voortganck heeft ende in allen gheschiet, soo ghebeurt het voornemen vanden eyghen wille niet ende blijft ydel, dit is haer eeuwich verdriet. Wil God den mensch arm, veracht, of sieck hebben: zijn wil wil Rijck, ghe-eert ende ghesont zijn. Dit en geschiet niet, want de sterckste heeft voortganck. Dit niet gheschieden is haer Helle ende ghequelle, qualijck machmen eenighe druck, onvrede, of treurigheyt vinden (ic derf segghen met allen geen) die niet uyt eyghen wille en spruyten. Dit meynt oock het woort Christi, inde Wereldt (dats in u eygen wille, ⁺ wederspanningheyt ende onghehoorsaemheyt Godes) suldy benautheyt hebben: maer in my (te weten in gelatenheyt, ghehoorsaemheydt, ende ⁺Johan. 16 inden wille Godes) suldy vrede hebben diemen u niet benemen en mach. Dees onvolmaeckte, den Duyvel als de eenighe oorsake van alle quade verlaten hebbende, is inden vasten Burgh van vreden inden toorn van Syon ende inden vrede rijcken Salomon Christus Jesus, wat onrust of ghequelle mach hem bestoocken? Of sal hy zijnen eygen wille die hy (door't bevinden datse zijnder zielen eenigh ende dootlijck fenijn was) so wijselijck verlaten heeft, nu soo heel dwaeslijck wederomme aennemen, om door haer (die hy moeder van alle ghequel ende sieckten kent, tot ruste ende der zielen ghesontheyt te komen?

Opin.

Alsmen wel nau insiet, soo merckten wel dat hy noch niet al vry en is van eyghen wille. Want wie soo yet wat wil dat niet en geschiet, dat moeten bekennen eyghen wille te zijn, want indient gheen eyghen wille maer Gods ware, het moeste gheschieden. Dees onvolcomen wil altijd beter zijn dan hy is, ende hy en is noch en mach op die tijdt niet beter zijn, dus blijkt dat zijn wil sonder effect blijft ende niet en gheschiet, dit en can dan niet Godes wille (die nemmermeer ydel en is) zijn, maer moet nootlijck eyghen wille zijn die hem quelt.

Exper.

Te begheeren of willen datmen beter ende verstandiger mocht werden, en is gheen eygen wille, maer Godes wil inden menschen, want het is goedt willen, 'twelck niemandt en vermach dan die goet is, dat is Godt selfs. Maer nu op dese tijdt te willen beter zijn, is eyghen wille, dit nu datter by komt, is de man die eyghen is, dese quelt ende pijnicht. Doch laet mens den kinderen om haerder swackheyt toe, maer dat hy van dit ontijdighe eyghen vercooren, nu licht vry ende verlost mach werden, suldy haest aldus mercken. Men vraghe een sevenjarigh kint oft niet wel wilde dat het een man waer, het sal begeerlijck antwoorden Ja: want dan soude hy niet school gaen, lekker eten ende drincken ende na sijn wille leven. Men vraghe dit selfde het voorsz. kint nu een Jongeling van achthien Jaren zijnde, wat dunckt u,

sal d'antwoorde alleens zijn? 'tgheldt neen: sal segghen dat waer een verlooren wensche, want ten mach niet wesen, maer leve ick noch achtien Jaren, al en wensche ickx nu niet ick salt van selfs wesen. Niemant begheert onghelijcke bekende dinghen, nu soo lichtelijck als ghy't uyt het bekende vande onnutte moeyte nu in December roosen of Lelien in uwen met Sneeu bedeckten Hof laet te wenschen, so licht valt het een volcomen Christen te begripen dat hem (een Jonghelinck int verstandt zijnde) dien tijdt inmoghelijck is de wijsheydt ende deughde vanden grijse verstandighe, ende voorbarighe Ouderen te moghen verwerven, 'twelck hy daerom oock noch sonder eenighe quellinghe derven can. Want alle onvolcomen Christen heeft eenighe kennisse der waerheydt, daer uyt dees begeerte van beter te werden ghebooren is, soo veele lights of oordeels als ijn kennisse heeft int straffen van zijn onvolmaectheydt, soo veel moet zijs oock hebben om te kennen dat hy op die tijdt niet een hayrken wyser of beter mach sijn, maer wel werden. Nu en mach gheen kennisse der waerheydt yet onrechts doen soo en mach zy dees onvolcomene oock met gheen onrecht pijnlijck beschuldigen, quellen, om dat die volcomenheyt noch niet en heeft, die sy wel weet dat hy nochtans niet hebben en mach, want dat waer een kint om 'tgat ghesmeten om dat het gheen man en is, siet soo en mach het kindt daer niet om ghequeldt werden, ende de Jonghelinck nu beter wetende en can gheen onmoghelijcke dinghen meer willen, maer wel verseeckert zijnde dat hy (blijft hy levendigh) een man moet werden: stelt hy hem volcomelijck in zijnen state te vreden, ende verbeyt met een rustigh ghemoedt den tijdt van Gode daer toe ghesteldt.

Opin.

Maer of ghy dien tijdt ende ouderdomme niet en beleefde?

Exper.

Dat gheeft hem soo veele saecx van treuren, als ghy soudet hebben, indien ghy een stuyver van my verwachte over veele Jaren ende ick u nu terstondt daer voor duysent Croonen gave, want hy het toekomende stickwerck om't teghenwoordighe volcomen sou wisselen.

Opin.

Is dees begeerte van salicheyden inden mensche natuerlijck of onnatuerlijck?

Exp.

Sy is den Godlijcke natuere in allen menschen daer door't oock alle saligheydt soeckt al wert die (door't onverstant) weynigh ghevonden.

Opin.

Mach een steen inde Lucht gheworpen zijnde, oock rusten of stille sijn eer hy opter Aerden leyt?

Exp.

Neen.

Opin.

Dat komt om dat sijne natuere na der Aerden nederwaerts streckt die't niet verlaten en mach, ist soo niet?

Exp.

Alsoo.

Opin.

Soo en ist oock dees beginnende mensche nemmermeer moghelijck te verlaten dees natuerlijcke begheerte om in sijnen oorspronck te komen ('twelck saligheydt is) die hy oock buyten ghemeen wijse met hert, sinne ende gemoet boven alle andere begeerten verlooren ende aenghenomen heeft. Hieromme indien hy noch (soo ghy belijdt) begheert, soo moet hy immers 't begheerde derven, want niemant 'tgeen en begheert dat hy heeft, noch altydt in gebreck ende ongenoegen sijn.

Exp.

Van dit genoechlijcke onghenoegen is voor inden hongher (meyb ick ick) ghenoech verklaert. Voorts al werdt hy (na menschelijcker wijse te spreken) soo langher soo saligher, hy is nochtans als saligh door dees begheerte selfs (daer door ghy hem onsaligh bestaet te bewijzen) die t'alle stonden en in alle doen of laten (soo voor oock bewesen is) het begheerde verkrijght, soo staet het begheeren datter vervuldt wert, verlustight die ziele, dees begheerte is ooc ghelijck 't ghene datter begheert werdt (te weten goedtheydt) oneyntlijck, soo dat, hoe daer meer begheert werdt hoemen meer verkrijght, soo daer oock meer verkregen wert soo die begheerte haer wijder opent,

grooter ende onversadelijcker wert, ende dit sonder eynde, 'twelck die hoogste Edelheyt ende saligheyt der begeerten is, daer door die oock nemmermeer verlaten en werden, daer sy eens in waerheydt gheweest zijn, ende en is oock gheen waerachtiger teecken dat het gheen Godtlijcke begheerten maer menschelijcke sijn, daer sy eynden moghen ende versaedt connen werden, want sy hoe grooter hoe lieflijcker ende dies te lustiger zijn, 'twelck wel verre van quellinghe is, door eenigh derven soo ghy seght. Nu voorts dan om op u redenen te komen. Ghy ghelooft (meen ick) wel, dat elck Natuere int sijn, fijn nootdruftighe behoefte besorgt ende gheeft?

Opin.

'tSoude anders niet dueren.

Exp.

Alle begheerten dan, die't begeerde blijven dervende, en zijn niet natuerlijck?

Opin.

'tSchijnt wel soo.

Exp.

Wat niet natuerlijck en is machmen lichtelijck laten.

Opin.

Dats waer.

Exp.

Soo machmen dan oock alle quellende ontydige dervende begheerten laten, als die uyt een Geestelijcke gierigheyt ghebooren en gheheel onnatuerlijck sijn?

Opin.

'K en weter niet veel teghens te segghen.

Exper.

Dits dan van die menschelijcke ja eyghen ende Helsche begeerten die de Godloosen (die nemmermeer vrede en hebben) daghelijcx pijnighen, quellen, ende eeuwich ydel sonder eenighe versadinghe hongherigh doen blijven. Nu wil ick noch een luttel van d'ander seggen. Ghy merckt wel dat een God door zijn Heylighe wijsheyt elcx dincx natuer alsoo ghematight heeft, dat gheen dier zijn Natuere voghende ghebreck en lijdet. Also sietmen dat Dierkens die door haer kleynheydt gheen macht en hebben, veel voetsels te vergaderen, oock kleyne buycxkens hebben ende luttel behoeven, ghelijck Muggen, Mieren, ende dierghelijcken Creatuerkens. Heeft Godt dan dees voorsichtighheydt ghebruyckt inden onredelijcken Dieren, die alleen tot 'smenschen dienst ende nut gheschapen zijn: 'ten is seecker niet te twijfelen, hy en hevet oock besorgt inden menschen, immers in dit deel des menschen dat hy alleen om zijnen wille hem selfs tot een Beelde gheschapen heeft.

Opin.

Geenderley wijze en behoortmen daer aen te twijfelen.

Exp.

Alsoo de kennisse is in 'smenschen ziele, soodanighe begeerten heeft hy.

Opin.

Al recht.

Exp.

Wat kleyn is en weynigh begheert, behoeft ende ghebreeckt oock luttel.

Opin.

Ick kenne u dat.

Exp.

Wat luttel begeert ende weynigh ontfangt: verkrijght dan oock soo veele alst behoeft ende van noode heeft. Ghelijck eens kints handt even soo vol werdt met luttel, als eens mans hant met veele, daer uyte men oock seyt dat een kints handt met weynigh ghevult werdt.

Opin.

Sonder twijfel.

Exp.

Ontfanght dan die begeerte van dees onvolmaeckte altijd so veele als hy begeert, behoeft, ende hem van noode is: soo en mach hy seecker gheen ghebreck hebben, maer ter contrarie een volmaeckt ghenoeghen. Want niemandt en twijfeldt God en is veele willigher int gheven ende uytdeylen van zijne goedtheyden: dan wy int begheeren ende omfanghen. Wt alle 't voorseyde blijkt dan ontwijfelijcken, dat een onvolcomen Christen volmaeckte ruste alhier mach hebben, en dat ghy Opinie met ws ghelijcke met allen qualijcken doet, die (alleen uyt het vermoeden ende gissen na ws selfs onrustigh herte) dorst leeren, dat een ghelovigh onvolmaeckt Christen hier gheen volkomen gherustheydt ende vrede des herten hebben en mach (d'welck de dagelijckse waerschap is, daer Salomon af seyt) ende wijsende 'tvolck alsoo tot de sware weggen daer de Sonne des verstandnisse niet en rijst, troostet ghy de rustsoeckers, in Creaturen t'onrecht ende te veele, met die toekomende eeuwige ruste, die niemant anders ghebueren sal dan dees gelovige, die hier in 's Heeren Tabernacule woonende daghelijcx als een reysigher ende Pelgrim los ende vreemt van alle Wereltsche saken, na dit eeuwige Hemelsche Jerusalem dees stadt des Vreeden reyst. Die in 's Heeren Heylighen Bergh woonende met Hemelsche begheerten hoogh van alle Aerdsche dinghen verheven is, ende zijne wandelinghe inden Hemele heeft, die (als voor staet) sonder smette inne gaet, die gherechtigheydt werckt ende waerheyt spreect. Door welke verkeerde leeringhe ghy 'tvolck den teghenwoordighen rust (die eenen voorsmaecke des eeuwighen levens is) metten toekomende berovende, sijn tusschen twee stoelen inder Asschen settet.

Eynde den Elfden Decembris, Anno 1558.